

**UWAGI OGÓLNOPOLSKIEGO TOWARZYSTWA OCHRONY PTAKÓW  
DO PROJEKTU PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH  
2014-2020  
wersja z dnia 24.01.2014 r.**

W nawiązaniu do projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, z dn. 24.01.2014 r., Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (OTOP) wyraża duże zaniepokojenie faktem braku konsultacji całości Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020). Dokument przedstawiony do konsultacji społecznych nie jest kompletny, nie zawiera m.in. szczegółowego opisu oraz kalkulacji płatności dla pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych, jak i prognozy oddziaływania na środowisko projektu PROW 2014-2020. Pominięcie całkowicie opisu pakietu ptasiego nie pozwala na ocenę jaki wpływ na siedliska będzie miał proponowany program rolno-środowiskowo-klimatyczny (PRŚ-K). Co więcej, projekt PROW 2014-2020 zawiera załączniki, do których nie można złożyć uwag na przeznaczonym do tego formularzu internetowym. Zdaniem OTOP, do konsultacji powinien być przekazany kompletny projekt PROW na lata 2014-2020, aby można było mówić o udziale społecznym w tworzeniu tego dokumentu.

Dodatkowo, wyznaczenie terminu składania komentarzy do tak ważnego i złożonego dokumentu, zawierającego ponad 250 stron, na 10 lutego br., a więc pozostawienie 10 dni roboczych do pracy nad nim, w ostatniej chwili (piątek 7.02.2013) przedłużenie go o kolejne 5 dni, jest bardzo krótkim czasem, niewystarczającym na szczegółową analizę i zaproponowanie rozwiązań.

**Domagamy się przedstawienia do konsultacji pełnej propozycji projektu PROW 2014-2020 oraz pozostawienia zainteresowanym co najmniej 20 dni roboczych na analizę i przedstawienie uwag.**

Nawiązując do informacji zawartych na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, artykułu z dnia 6 lutego 2014 r. („Posiedzenie Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi”, <http://www.minrol.gov.pl/pol/Ministerstwo/Biuro-Prasowe/Informacje-Prasowe/Posiedzenie-Sejmowej-Komisji-Rolnictwa-i-Rozwoju-Wsi>), **wyrażamy zaniepokojenie przesunięciem do 25% środków z II, na I filar WPR.** Budżet PROW 2014-2020 stanowi około 54% budżetu PROW 2007-2013, istnieją bardzo poważne przesłanki co do tego, że założone cele PROW 2014-2020 nie będą zrealizowane, i mimo tak poważnej sytuacji Ministerstwo dopuszcza jeszcze możliwość dalszego zmniejszania środków na rozwój obszarów wiejskich. Sytuacja ta jest dla nas niezrozumiała, szczególnie, że inne kraje unijne, takie jak Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Łotwa, zdecydowały się przesunąć część środków z filaru I do filaru II doceniając znaczenie działań rolno-środowiskowych w osiągnięciu podstawowych celów WPR.

Co prawda istnieje możliwość wsparcia budżetu PROW 2014-2020 z funduszy spójności, w wyżej wymienionym artykule, czytamy:

*„Minister Kalemba zwrócił również uwagę, że uszczuplenie środków w ramach II filara WPR będzie zrekomensowane środkami z polityki spójności – Rada Ministrów podjęła decyzję o przeznaczeniu 5,2 mld euro z funduszy spójności na rzecz realizacji zadań związanych z infrastrukturą na terenach wiejskich. To jest zapisane z umowie partnerstwa.”*

[...]

*Minister poinformował, że trwają uzgodnienia międzyresortowe co do szczegółów wykorzystania środków z polityki spójności. W ramach działań przewidzianych do realizacji znajdują się działania związane z:*

- gospodarką wodno-ściekową – 1,2 mld euro,
- gospodarką wodną – 0,5 mld euro,
- przedsiębiorczością – 1,5 mld euro,
- rewitalizacją społeczną i gospodarczą – 2 mld euro.”

Z tych informacji wynika, że **wsparcie PROW 2014-2020 z funduszy spójności nie będzie skierowane na działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz rolnictwo ekologiczne, dlatego apelujemy o ustalenie budżetu dla tych działań na co najmniej nie zmniejszonym poziomie, w porównaniu do wysokości wsparcia tych działań w PROW 2007-2013.**

**Jednocześnie przypominamy, że wysoka różnorodność przyrodnicza krajobrazu rolnego ma bardzo duży pozytywny wpływ na produkcję rolną w długim okresie. Finansowanie działań zapobiegającym utratę różnorodności biologicznej jest mniej kosztowne niż odtwarzanie zdegradowanych terenów. Z tego powodu, apelujemy o ustalenie wysokiego priorytetu dla realizacji działań zapobiegającym potencjalnym zagrożeniom przyrodniczym, określonym w projekcie PROW 2014-2020 w analizie SWOT.**

Mimo istotnej wady konsultacji społecznych projektu PROW na lata 2014-2020, jaką jest zaproponowanie do opiniowania wersji niekompletnej, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (OTOP) przedstawia poniżej swoje uwagi:

1. OTOP wyraża zdecydowany sprzeciw przeciwko wprowadzeniu degresywności w programie rolno-środowiskowo-klimatycznym (PRŚ-K, poddziałanie 10.1) i rolnictwie ekologicznym (poddziałanie 11.1 i 11.2). Proponujemy wprowadzenie poziomów degresywności:
  - a. dla pakietów 1, 2
    - i. do 100 ha – 100% płatności
    - ii. 100-200 ha – 50% płatności
    - iii. 200-300 ha – 10% płatności
    - iv. Powyżej 300 ha brak płatności
  - b. nie wprowadzanie degresywności w pakietach 4 i 5
2. OTOP domaga się rozszerzenia stosowania wariantu ptasiego programu rolno-środowiskowo-klimatycznego (PRŚ-K) poza OSOP Natura 2000 (stanowią one jedynie 17,82% z czego tylko około 32% to grunty rolne oraz łąki i pastwiska).
3. OTOP domaga się poddania konsultacjom społecznym wymogów wariantu ptasiego PRŚ-K. Nie zamieszczanie ich w projekcie PROW i przekładanie ich przygotowania na nieokreślony termin późniejszy – po konsultacjach społecznych głównego dokumentu PROW - uważamy za niedopuszczalne.
4. OTOP wnioskuję o wydzielenie w Pakiecie 4 PRŚ-K (Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000) w Wariantcie 1 (Ochrona siedlisk lęgowych ptaków) jak i w nowym (tworzonym zgodnie z powyższym wnioskiem nr 2. pakiecie „Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków poza obszarami Natura 2000”) pięciu podwariantów ochrony siedlisk zagrożonych gatunków ptaków: wodniczkowego, dubeltowego, rycykowego, derkaczowego, zachowania krajobrazu rolniczego i związanych z nim siedlisk przyrodniczych terenów podgórskich i górskich.
5. OTOP wnioskuję o włączenie do pakietów 4 i 5 PRŚ-K wariantu siedliska torfowiska nakredowe (7210) i określenie dla niego specyficznych wymogów użytkowania.

6. OTOP wnioskuję o zmianę w PRŚ-K, dla ekstensywnego użytkowania na OSO, terminu koszenia i ustalenie go na między 15 czerwca a 30 września oraz granicznej wielkości powierzchni działki na której dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni niekoszonych i koszenie co roku całej działki. Proponujemy zmniejszenie powierzchni działki z 5 ha na 1 ha.
7. OTOP wnioskuję o przywrócenie w programie rolno-środowiskowo-klimatycznym pakietu Strefy buforowe i miedze śródpolne.
8. OTOP wnioskuję o dopuszczenie wypasania koników polskich i koni huculskich przez cały rok na siedlisku przyrodniczym „Słonorośla”.
9. OTOP wnioskuję o wprowadzenie zmian do zapisów poddziałania 11.1 i 11.2 Rolnictwo ekologiczne, dot. definicji rolnictwa ekologicznego przyjętego w PROW, progów degresywności płatności i zapisów szczegółowych, które są omówione poniżej.
10. OTOP wnioskuję o odpowiednie zdefiniowanie celów szczegółowych i celów przekrojowych dla poddziałania – Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (13.1-13.3).
11. OTOP wnioskuję o zmianę w poddziałaniu 6.5.2 Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i rozwój produktów rolnych, na liście sektorów przetwórstwa, w których wspierane są inwestycje otrzymujące pomoc, proponowane jest wyłączenie przetwórstwa produktów rolnych do produkcji biopaliw transportowych.
12. OTOP wnioskuję o korektę rozdziału 8 Plan finansowy w celu zapewnienia finansowania dla programu rolno-środowiskowo-klimatycznego i rolnictwa ekologicznego na dotychczasowym poziomie (jak w PROW 2007-2013).

### **Uzasadnienie:**

#### **Ad. 1. Zmiana poziomu degresywności (poddziałanie 10.1, 11.1 i 11.2)**

W ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego, dla pakietów: 1-6 oraz działania rolnictwo ekologiczne planuje się stosować progi degresywności i limity powierzchni, która może być wspierana w ramach gospodarstwa rolnego.

Projekt PROW zakłada, że działania rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz rolnictwo ekologiczne będą realizowały następujące cele szczegółowe:

- Priorytet 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem;
- Priorytet 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym.

1) W analizie SWOT, mocnych i słabych stron szans i zagrożeń, jako słabe strony (W) zidentyfikowano:

- Słaba kondycja wielu siedlisk przyrodniczych i populacji roślin i zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa i leśnictwa.
- Niedostosowanie użytkowania rolniczego na obszarach cennych siedlisk przyrodniczych.
- Brak szczegółowej inwentaryzacji zasobów przyrodniczych, w szczególności poza obszarami chronionymi oraz mała liczba planów zadań ochronnych i planów ochrony przygotowanych dla obszarów Natura 2000.

Jako zagrożenia (T) określone są między innymi:

- Nasilenie sytuacji kryzysowych (zwłaszcza związanych ze zmianami klimatu).
- Spadek różnorodności biologicznej, szczególnie na obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo lub porzuconych.
- Osuszanie i zanikanie podmokłych łąk, mokradeł i torfowisk, na których wykształciły się siedliska przyrodnicze półnaturalne zależne od rolnictwa.
- Przekształcenia struktury krajobrazu i niszczenie ekosystemów na skutek zmian struktury obszarowej gospodarstw oraz zmian sposobu użytkowania ziemi.
- Wzrost erozji i degradacji fizycznej gleb, spływu powierzchniowego i wymywania składników mineralnych oraz zmniejszenie retencji wody glebowej, zróżnicowane terytorialnie.
- Wzrost lokalnego zanieczyszczenia wód gruntowych w wyniku nieracjonalnej działalności rolniczej.
- Zaniechanie działalności rolniczej na glebach najsłabszych o najgorszych naturalnych warunkach gospodarowania.
- Zahamowanie rozwoju rynku produktów ekologicznych przekładające się na wysokie koszty transakcyjne, wysokie marże oraz wysoką cenę produktów ekologicznych na rynku krajowym.

Z analizy SWOT wynika, że 8 z 34 zagrożeń (24%) dla rolnictwa wynika z czynników środowiskowych / przyrodniczych. Zagrożenia te mają być zneutralizowane dzięki realizacji celów określonych w priorytecie 4 i 5. Z tego powodu degresywność płatności, a więc ograniczanie powierzchni, którą obejmować mają dopłaty na realizację celów 4 i 5, objętej działaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi oraz rolnictwem ekologicznym, zmniejsza znacząco skuteczność działań mających zmniejszyć zagrożenia oraz pozostawi nierozwiązane słabe strony.

2) Ograniczenie powierzchni nie pozwoli na osiągnięcie wskaźników produktu (punkt 9. Plan wskaźników, podpunkt 9.4 Priorytet 4) dla działania PRŚ-K, które zaplanowano na poziomie 1 773 000 ha.

Stan realizacji płatności na poszczególne pakiety na dzień 31.12.2012 r. w ramach programu rolnośrodowiskowego 2007-2013 przedstawia się następująco:

| <b>Pakiet</b>  | <b>Powierzchnia wsparcia (ha)</b> | <b>% wartości docelowej</b> |
|--|-----------------------------------|-----------------------------|
| Rolnictwo zrównoważone   | 854 940,05                        | 569,7                       |
| Rolnictwo ekologiczne  | 692 882,86                        | 138,6                       |
| Ekstensywne trwałe użytki zielone  | 269 399,67                        | 141,8                       |
| Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000 | 80 975,10                         | 36,8                        |
| Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000   | 93 761,34                         | 24,8                        |
| Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie                          | 28 367,73                         | 218,2                       |
| Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie                        | 48 016,11<br>(sztuk)              | 52,2                        |
| Ochrona gleb i wód   | 625 369,38                        | 62,5                        |
| Strefy buforowe  | 489 449 mb                        | 75,3                        |

(źródło: Sprawozdania z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 przygotowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Sprawozdanie za 2012 r. Nr sprawozdania 6/2012)

Razem powierzchnia objęta wsparciem (z wyłączeniem rolnictwa ekologicznego) wynosiła 1 952 813,27 ha oraz 489 449,00 m.b. stref buforowych, przy następujących progach degresywności:

- pakiet 1 i 8 na poziomie do 100 ha – 100% płatności, 100,01 – 200 ha 50%, 200,01 – 10% płatności,
- pakiet 3 do 10 ha -100 % płatności, 10,01 – 50 ha – 75% płatności, 50,01 - 100 ha – 50% płatności, powyżej 100,01 ha 10% płatności (w kolejnych latach zniesiono poziom degresywności dla pakietu 3 realizowanego na obszarach Natura 2000, a od roku 2011 zrezygnowano z realizacji tego pakietu poza obszarami Natura 2000),
- pakiet 6 maksymalna powierzchnia wsparcia w wariantcie 6.3 – 0,3 ha i wariantcie 6.4 – 0,4 ha,
- pakiet 4, 5 oraz wariant 6.1 i 6.2 – brak degresywności.

Należy zwrócić uwagę, iż przy progu degresywności na poziomie 100 ha oraz jej braku dla kilku pakietów, powierzchnia objęta wsparciem jest zaledwie o 10% większa od obecnie zakładanej. Projektowane ograniczenie powierzchni z pewnością nie pozwoli na realizację programu rolno-środowiskowo-klimatycznego i rolnictwa ekologicznego na planowanym poziomie.

3) Efektem wprowadzenia degresywności płatności będzie wyłączenie z pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych znacznej części siedlisk i gatunków krajobrazu rolniczego zagrożonych wyginięciem. Działalność rolnicza odgrywa szczególnie istotną rolę w ochronie wartości przyrodniczych Polski, w szczególności obszarów użytkowanych jako trwałe użytki zielone. Łąki i pastwiska to ważne siedliska lęgowe ptaków oraz miejsca zachowania rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych. Są one zagrożone nieodpowiednim sposobem gospodarowania np. nadmiernym osuszaniem, zaprzestaniem użytkowania lub intensyfikacji produkcji. Działania rolne mają tym większy efekt na siedliska cenne przyrodniczo im większy i bardziej zwarty jest obszar działań. Dlatego zachowanie walorów przyrodniczych terenów użytkowanych rolniczo wymaga stosowania odpowiednio zaplanowanych i zrównoważonych form gospodarowania. Do tej pory takie gospodarowanie premiował program rolnośrodowiskowy. Zastosowanie degresywności płatności spowoduje wyłączenie olbrzymiej części siedlisk lęgowych ptaków i siedlisk przyrodniczych, które ten pakiet ma chronić.

4) Nie zgadzamy się z argumentacją Ministerstwa, odrzucającą uwagę o zniesieniu progu degresywności (zestawienie uwag podsumowujących II etap konsultacji PROW 2014-2020). W komentarzach Ministerstwa do uwag czytamy:

*Proponowany mechanizm degresywności i limitu powierzchni wspieranej:*

*- wynika przede wszystkim ze zmniejszenia budżetu PROW 2014-2020 (w stosunku do budżetu PROW 2007-2013), jak i jego obciążenia w zakresie tych instrumentów zobowiązaniami podejmowanymi w latach 2010-2013;*

Według danych ARiMR na dzień 20 września 2013 r. (<http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2007-2013/ponad-247-miliarda-zlotych-wyplacila-arimr-z-prow-2007-13-polska-jest-liderem-realizacji-programu-w-unii-europejskiej.html>) z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, wykorzystanie limitu środków unijnych określone na podstawie zawartych umów lub wydanych decyzji o przyznaniu pomocy nie przekracza 100%, a dla osi 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich, 214 Program rolno-środowiskowy wynosi 94,52%. W związku z tym, z dużym prawdopodobieństwem, obciążenia z realizacji programu rolnośrodowiskowego 2007-2013 nie będą obciążeniem dla budżetu 2014-2020.

Co więcej, proponowane ograniczenia w programie działania rolno-środowiskowo-klimatyczne 2014-2020, takie jak zniesienie pakietu dla derkacza, spowoduje znaczący spadek powierzchni objętej dopłatami, co generuje duże oszczędności. Planowane całkowite wydatki publiczne w wysokości 920 mln. euro na działania rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz 700 mln. euro na rolnictwo ekologiczne, w sumie 1,62 mld euro na lata 2014-2020 plus 243 mln euro z rezerwy wykonania (30% rezerwy na priorytet 4 i 5), czyli około 1,86 mld euro, w porównaniu z 2,314 mld euro w latach 2010-2013 (80% kwoty z lat 2010-13). O ile budżet na działania rolno-środowiskowo-klimatyczne powinien być wyższy, aby zrealizować zakładane w projekcie PROW cele, to nawet przy tym okrojonym budżecie, tak radykalne posunięcie jak wprowadzanie degresywności nie jest uzasadnione nawet kwestiami budżetowymi.

*- pozwala na zmniejszenie wielkości zobowiązań wieloletnich generowanych przez nabór w 2014 r. a obciążających budżet PROW 2014-2020 - w połączeniu z zastosowaniem tego mechanizmu także w odniesieniu do PROW 2014-2020, tj. do naborów od 2015 r., ułatwi to na utrzymanie ciągłości naborów przez cały okres jego trwania w okresie 2014-2020, co ma istotne znaczenie dla realizacji celów Programu w długiej perspektywie;*

Utrzymanie ciągłości naborów oraz realizacja celów Programu w długiej perspektywie może być zachowane, o ile rolnicy nie zostaną zniechęceni do działań rolno-środowiskowo-klimatycznych i korzystania z tych płatności. Przy wprowadzeniu degresywności program ulegnie bardzo dużej zmianie, co jest jasnym sygnałem dla rolników, że realizacja celów określonych w priorytecie 4 i 5 nie jest traktowana priorytetowo i Program może się znacznie zmieniać w kolejnych latach, co zniechęci do długofalowego myślenia o np. przestawieniu się na gospodarowanie ekologiczne. Brak jasności sytuacji w przyszłości powodować będzie przekształcanie gruntów pełniących funkcje wodochronne, zatrzymujących erozję czy cennych przyrodniczo, w grunty o intensywnym użytkowaniu rolniczym lub też zaniechanie gospodarowania. Apelujemy o nadanie priorytetom 4 i 5 odpowiednio większej wagi i nie marginalizowanie ich poprzez wprowadzanie degresywności i ograniczanie budżetu.

*- w warunkach ograniczenia budżetowego pozwala na właściwy kompromis między całkowitą powierzchnią a liczbą gospodarstw objętych wsparciem;*

Jak wspomniano w punkcie powyżej, apelujemy o nadanie priorytetom 4 i 5 odpowiedniej wagi i nie marginalizowanie ich. Degresywność na zaproponowanym poziomie może zniweczyć starania w ochronie terenów mających duże znaczenie w rolnictwie poprzez pełnienie funkcji wodo i glebochronnych, przeciwdziałającej erozji, zatrzymujących eutrofizację wywołaną nawożeniem, czy mające wysoką wartość przyrodniczą. Ograniczenia w budżecie nie są aż tak znaczne aby wprowadzać tak dużą degresywność.

*- wynika z założenia, że dla realizacji celów środowiskowych ważnym efektem wsparcia jest nie tylko powierzchnia nim objęta, ale także liczba gospodarstw. Liczba beneficjentów programu decyduje o jego efekcie edukacyjnym (efekt trwały) i pośrednio przekłada się na poprawę dbałości o wymogi środowiskowe na dużej powierzchni nie objętej bezpośrednio wsparciem a znajdującej się gospodarstwach wspieranych;*

Założenie, że zmniejszenie powierzchni kosztem większej liczby gospodarstw przystępujących do programu jest zdecydowanie nieuzasadnione. Cele środowiskowe będą osiągnięte wtedy, kiedy odpowiedni areał objęty będzie prawidłowym użytkowaniem.

Degresywność będzie mieć zdecydowanie negatywny wydźwięk wśród rolników, i taki też efekt edukacyjny. Rolnicy, którzy zdecydowali się na użytkowanie gruntów cennych przyrodniczo charakteryzujących się często trudniejszymi warunkami produkcji, zainwestowali w to swoje środki i czas, bądź przestawili się na prowadzenie gospodarstwa

ekologicznego, na pewno nie będą zadowoleni z tak znaczących, negatywnych zmian. W naszej opinii wielu rolników może się czuć oszukany.

*– ukierunkowanie wsparcia na grupie małych i średnich gospodarstw zapewnia spójność programu ze strukturą zasobów z jaką mamy do czynienia w polskim rolnictwie, tj., do lepszego wykorzystania dużych zasobów siły roboczej, szczególnie w regionach południowej i wschodniej Polski, gdzie średnia wielkość gospodarstw jest kilkukrotnie niższa niż proponowany limit powierzchni wspieranej, tj., 20 ha.*

W projekcie PROW zakłada się, że działania rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz rolnictwo ekologiczne będą realizowały następujące cele szczegółowe: Priorytet 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem oraz będzie przyczyniało się także do realizacji priorytetu 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym. O innych celach tu nie ma mowy. Z tego powodu tłumaczenie wprowadzenia degresywności wsparciem małych i średnich gospodarstw nie jest uzasadnione, szczególnie, że są działania skierowane na takie właśnie wsparcie.

Co więcej, poprzez wprowadzanie limitów dofinansowania nie wprowadzi się zwiększenia zatrudnienia, taki związek ma odwrotny kierunek. Tak więc, chcąc wspierać lepsze wykorzystanie dużych zasobów siły roboczej, niezbędne jest zrezygnowanie z wprowadzania degresywności oraz ograniczania pakietu płatności do obszarów Natura 2000.

*- ukierunkowanie na małe i średnie gospodarstwa nie oznacza wyłączenia ze wsparcia gospodarstw dużych, w przypadku których pierwsze 20 ha także będzie z niego mogło korzystać, niemniej jednak, ta grupa gospodarstw jest w stanie korzystać z ekonomicznych efektów skali, "kompensujących" niższe wsparcie - posiadają one większe możliwości, zarówno na etapie produkcji jak i dystrybucji dostępu do rynku zbytu i tym samym są bardziej konkurencyjne; - w konsekwencji ukierunkowanie na małe i średnie gospodarstwa poprawia spójność Programu z jednym z celów strategii Europa 2020, jakim jest wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (inclusive growth);*

O ile zgadzamy się ze stwierdzeniem, że grupa gospodarstw dużych jest w stanie korzystać z ekonomicznych efektów skali, "kompensujących" niższe wsparcie, to jednak te efekty skali najłatwiej osiągnąć poprzez zamianę użytkowania ekstensywnego na bardzo intensywne. W ten sposób, poprzez wprowadzenie degresywności, wyłącza się z użytkowania ekstensywnego wszystkie grunty, dla których nie będzie dopłat lub dopłaty będą niższe. Taka argumentacja oznacza, że w rzeczywistości realizowane cele priorytetów 4 i 5 nie są nadrzędne w działaniach rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz w rolnictwie ekologicznym. Przystąpienie do działania Rolnictwo ekologiczne oznacza prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie o rolnictwie ekologicznym i rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 w całym gospodarstwie, podczas gdy wsparcie obejmować będzie tylko max 30 ha. Oznacza to, że wielu dużych rolników nie będzie zainteresowanych utrzymaniem rygorów produkcji ekologicznej.

*- podejście takie jest zbieżne z nowymi rozwiązaniami unijnymi w zakresie płatności bezpośrednich na lata 2014-2020, w ramach których państwa członkowskie mają znacznie większe niż obecnie możliwości preferowania małych gospodarstw poprzez mechanizmy: płatności redystrybucyjnej (do pierwszych hektarów), degresywności płatności powyżej 150 tys. EUR, mechanizm cappingu, a także możliwość płatności ryczałtowej dla najmniejszych gospodarstw;*

Wprowadzenie degresywności tylko w wąskim zakresie, czyli w programie rolno-środowiskowo-klimatycznym oraz rolnictwie ekologicznym, nie będzie miało znaczącego

wpływu na redystrybucję środków. O ile jest to kwestia dużej wagi, należy degresywność wprowadzić w płatnościach obejmujących wszystkich rolników, nie tylko specyficzną część.

*- takie ukierunkowanie wsparcia daje także możliwość ograniczenia ryzyka wystąpienia efektu deadweight, bowiem wśród dużych gospodarstw bardziej prawdopodobna jest możliwość, iż poradzą sobie one bez pomocy finansowej.*

Tak, duże gospodarstwa poradzą sobie same, ale rolnictwo przyjazne przyrodzie i ekologiczne oraz przyroda na tym ucierpi. Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne mają zachęcić do gospodarowania ekstensywnego poprzez wypłatę utraconych korzyści, wynikających z przejścia na taki typ rolnictwa. Jeśli duże gospodarstwa nie będą miały możliwości otrzymania dopłat do całości areалу, który może być objęty działaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi lub rolnictwem ekologicznym, część gruntów, do których dopłaty nie będą przysługiwały, nie będzie użytkowana w sposób zapewniający realizację celów priorytetów 4 i 5.

**W związku z powyższym wnioskujemy o:**

**a) wprowadzenie następujących poziomów degresywności dla pakietów 1, 2:**

**do 100 ha – 100% płatności**

**100-200 ha – 50% płatności**

**200-300 ha – 10% płatności**

**Powyżej 300 ha brak płatności**

**b) nie wprowadzanie degresywności w pakietach 4 i 5.**

## **Ad. 2. Rozszerzenie stosowania pakietu ptasiego poza sieć Natura 2000**

W ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego, w pakiecie 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000, proponuje się ograniczyć stosowanie tego pakietu tylko do obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) Natura 2000. Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 stanowią jedynie 17,82% powierzchni kraju, z czego około 32% to grunty rolne oraz łąki i pastwiska. Wykluczenie 82,12% terytorium kraju z realizacji wariantu ptasiego będzie miało negatywny wpływ na losy ptaków krajobrazu rolniczego.

Aktualnie we wszystkich krajach członkowskich UE Komisja Europejska wymaga stosowania jako jednego ze wskaźników stanu środowiska wskaźnika liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego znanego jako Farmland Bird Index (FBI). W trakcie ostatnich pięciu lat notuje się silny spadek liczebności ptaków z tej grupy, który w 2013 roku osiągnął najniższy poziom w historii badań. Według publikacji Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska – Monitoring populacji ptaków Polski w latach 2012–2013. Biuletyn Monitoringu Przyrody 11 (dostępny na stronie <http://www.monitoringptakow.gios.gov.pl/aktualnosci/items/nowy-numer-biuletynu-monitoringu-przyrody>) – wartość Farmland Bird Index wyniosła 0,82 czyli prawie 20% mniej niż w roku bazowym.

FBI jest traktowany jako wskaźnik stanu "zdrowia" ekosystemów użytkowanych rolniczo, stanowiących ok. 60% powierzchni naszego kraju. Stąd też wyłączenie ze wsparcia ponad 82% Polski uniemożliwi zahamowanie tendencji spadkowej ptaków krajobrazu rolniczego. Ponadto lista gatunków ptaków uwzględnianych w ramach PROW 2014-2020 okrojona jest do gatunków rzadkich i występujących jedynie na niewielkiej powierzchni dobrze



zachowanych kompleksów łąk i pastwisk, które nie zawsze pokrywają się z siecią Natura 2000 (przykładem takiego gatunku jest kulik wielki). Dlatego wnioskujemy o wdrażanie wariantu ptasiego również poza siecią Natura 2000 – z punktu widzenia procesów populacyjnych gatunku lokalizacja stanowiska względem granic OSO jest zupełnie nieistotna i stanowiska poza nimi powinny być traktowane tak samo jak pozostałe.

Nie zgadzamy się z argumentacją Ministerstwa, odrzucającą uwagę o nie ograniczaniu wsparcia dla ochrony siedlisk lęgowych ptaków poza obszar Natura 2000 (zestawienie uwag podsumowujących II etap konsultacji PROW 2014-2020). W komentarzach Ministerstwa do uwag czytamy:

*Uwaga nie została uwzględniona ze względu na ograniczone środki finansowe.*

Dane ze sprawozdania z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 przygotowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Sprawozdanie za 2012 r. Nr sprawozdania 6/2012) pokazują, że powierzchnia wsparcia dla pakietu „ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000” wynosiła 36,8 % wartości docelowej, a pakietu „Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000” 24,8%. Nawet przy zmniejszonym budżecie na PROW 2014-2012 bez problemu powinno starczyć środków finansowych na realizację pakietu ptasiego na całym obszarze Polski.

Zdaniem OTOP, koszt pełnego wsparcia, obejmującego cały kraj, dla ochrony siedlisk lęgowych ptaków, nie jest dużym kosztem, za to pozwala na dużo pełniejsze wdrażanie celów priorytetów 4 i 5. Siedliska ptaków, o których mówimy, to łąki i pastwiska o bardzo dużej wartości przyrodniczej, wzbogacające różnorodność biologiczną i krajobrazową, które odgrywają ogromną rolę w poprawie gospodarki wodnej, zapobieganiu erozji gleby oraz zanieczyszczeniu wód i poprawie gospodarowania glebą. Zachowanie takich łąk i pastwisk teraz będzie dużo tańsze (finansowo, środowiskowo i społecznie) niż ich odtworzenie w przyszłości.

### **Ad. 3. Wymogi wariantu ptasiego nie zostały poddane konsultacji społecznej**

W przedstawionym do konsultacji projekcie PROW dla Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 zostały szczegółowo opisane wymogi w odniesieniu do użytkowania siedlisk przyrodniczych objętych pakietem.

Całkowicie został pominięty opis wymogów w odniesieniu do użytkowania siedlisk lęgowych ptaków. W Załączniku 1. Wymogi Pakietów działania rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach poddziałania 10.1 Płatności w ramach zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych znajduje się tylko lakoniczna informacja:

*„W przypadku ochrony siedlisk lęgowych ptaków w zależności od występujących gatunków (określonych w przepisach krajowych dotyczących działania):*

*a) określone zostaną szczegółowe wymogi w odniesieniu do: sposobu użytkowania, terminów koszenia, odsetka powierzchni pozostawionej bez koszenia, częstości pokosu, dopuszczalnego obciążenia pastwiska i maksymalnej obsady zwierząt, terminów wypasu, ograniczenia dawki nawozów, wapnowania.”*

**Nie zamieszczanie tych wymogów w projekcie PROW i przekładanie ich przygotowania na termin późniejszy – po konsultacjach społecznych - uważamy za niedopuszczalne. Nie znamy argumentacji, dlaczego publiczna dyskusja nad tymi zapisami jest przesunięta na bliżej nieokreśloną przyszłość.**

**Ad. 4. Wydzielenie w Pakiecie 4 (Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000) w działaniach rolno-środowiskowo-klimatycznych pięciu podwariantów.**

Druga wersja projektu PROW 2014-2020 obejmowała szereg gatunków ptaków różniących się znacznie pod względem preferencji i wymagań środowiskowych, fenologii i biologii rozrodu. W obecnie konsultowanej wersji PROW nie zostały wymienione warianty pakietu ptasiego, bądź gatunki ptaków, których siedliska będą objęte w pakiecie 4. Wnioskujemy o to, aby gatunki ptaków zostały określone oraz publicznie skonsultowane. W naszej ocenie, niemożliwa jest unifikacja sposobu użytkowania trwałych użytków zielonych mającego na celu ochronę różnych gatunków. Wdrożenie wariantu ptasiego w obecnej postaci będzie stanowiło poważne zagrożenie dla omawianych gatunków ptaków, jeden pakiet nie gwarantuje ochrony gatunków o różnej biologii i fenologii – konieczne jest utworzenie w ramach pakietu 4. ” Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków” pięciu podwariantów chroniących ptaki.

OTOP rekomenduje podzielenie pakietu 4 na podwarianty umożliwiające odpowiednią ochronę wybranych gatunków ptaków krajobrazu rolniczego. Proponujemy wydzielenie następujących podwariantów: 1. podwariant wodniczkowy, 2. podwariant dubeltowy, 3. podwariant rycykowy, 4. podwariant derkaczowy, 5. podwariant - zachowanie krajobrazu rolniczego i związanych z nim siedlisk przyrodniczych terenów podgórskich i górskich.

Zwracamy uwagę na konieczność utrzymania derkacza jako gatunku „parasolowego” dla ochrony rozległych obszarów łąkowych zarówno w dolinach rzecznych jak i w obszarach górskich. Celem podwariantu derkaczowego jest utrzymanie otwartego krajobrazu rolnego w miejscach, gdzie niska opłacalność gospodarowania prowadzi do porzucenia użytkowania (polany śródleśne, równiny nadmorskie, łąki pogórza). Wdrożenie tego podwariantu pomoże zachować mozaikowość krajobrazu rolniczego i związanych z nim typowych siedlisk przyrodniczych (między innymi górskie, bogate gatunkowo łąki świeże i pastwiska) oraz zapewni bazę pokarmową ptaków drapieżnych (głównie orlika krzykliwego, orla przedniego).

Nie zgadzamy się z wyjaśnieniem Ministerstwa, że gatunki ptaków będą określone później (zestawienie uwag podsumowujących II etap konsultacji PROW 2014-2020). W komentarzach Ministerstwa do uwag czytamy:

*Wsparcie ukierunkowane będzie na ochronę gatunków ptaków poprzez odpowiednie użytkowanie na OSO (doprecyzowane przepisami krajowymi) lub ekstensywne użytkowanie na OSO.*

**Zdaniem OTOP, konsultacje dot. gatunków ptaków i sposobów użytkowania – kluczowych zasad wariantu ptasiego - powinny odbywać się teraz, w ramach konsultacji dot. PROW 2014-2020.**

#### **Ad. 5. Włączenie do pakietów 4 i 5 siedliska torfowiska nakredowe (7210).**

Torfowiska nakredowe (7210) są siedliskiem priorytetowym wymienionym w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej UE. Porośnięte są szuwarami kłoci wiechowatej *Cladium mariscus* i są bardzo ważnym biotopem lęgowym zagrożonych gatunków ptaków (przede wszystkim wodniczki). Podwariant siedliska torfowiska nakredowe (7210) powinien obejmować należące do *Magnocaricion* siedliska priorytetowe określone według klasyfikacji Natura 2000 jako torfowiska nakredowe (7210). Zdaniem OTOP dla tego wariantu należy przygotować adekwatne wymogi użytkowania odmienne niż dla podwariantu „torfowiska”.

#### **Ad. 6. Zmiana w PRŚ-K, w przypadku ekstensywnego użytkowania na OSO, terminu koszenia oraz wielkości powierzchni, na której dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni niekoszonych.**

Wnioskujemy o zmianę terminu koszenia wyznaczonego w PRŚ-K, dla ekstensywnego użytkowania na OSO, na 15 czerwca – 30 września. Niewielkie przesunięcie koszenia w czasie, nie spowoduje zmniejszenia wartości zbieranego siana, za to w dużym stopniu ograniczy śmiertelność ptaków i ich piskląt gniazdujących w tym czasie w runi łąkowej. Co więcej, wnioskujemy o zmianę wielkości powierzchni, na której dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni niekoszonych i koszenie co roku całej działki, w przypadku ekstensywnego użytkowania na OSO. Podobnie jak to jest w wielu innych podwariantach ochrony siedlisk wnioskujemy, aby zamiast proponowanej powierzchni 5 ha rezygnacja była możliwa jedynie na działkach do 1 ha. Jest to kluczowy warunek ochrony ptaków na działkach z ekstensywnym użytkowaniem na jakby nie było Obszarach Specjalnej Ochrony Ptaków. Umożliwiając rolnikom koszenie w terminie od dnia 1 czerwca do 30 września konieczne jest pozostawienie odpowiednich refugium dla ptaków. Stąd kluczowe jest pozostawienie powierzchni niekoszonych także na działkach stosunkowo małych od 1 do 5ha.

#### **Ad. 7. Przywrócenie w programie rolno-środowiskowo-klimatycznym pakietu Strefy buforowe i miedze śródpolne**

W pierwszej wersji projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, który był konsultowany do dnia 15 maja 2013 roku, na liście dostępnych pakietów rolnośrodowiskowo-klimatycznych znajdowała się propozycja pakietu 7. Strefy buforowe i miedze śródpolne. Zaproponowane wtedy zapisy spotkały się z uznaniem środowisk przyrodników i rolników.

Naszym zdaniem jest to kluczowe narzędzie pozwalające na poprawę stanu wód (wypełnianie zobowiązań Ramowej Dyrektywy Wodnej) i wspomagające zachowanie różnorodności biologicznej. Pakiet „Strefy buforowe i miedze” zgodnie ze swoim celem w pełni pozwala na zrównoważone gospodarowanie nawozami, działania zapobiegające erozji gleb i przyczyniające się do ochrony gleb i wód, zachowanie i ochronę cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, a także ochronę różnorodności krajobrazu, ochronę zagrożonych zasobów genetycznych roślin i zwierząt.

Istniejąca sieć różnorodnych siedlisk marginalnych, a w szczególności miedz śródpolnych, stanowi istotne źródło bogactwa przyrodniczego polskiego krajobrazu rolniczego. W kraju obserwuje się szybką degradację tych środowisk, polegającą na ich bezpośredniej likwidacji (celem zwiększenia powierzchni upraw) lub ubożeniu strukturalnym (np. usuwaniu wysokiej

roślinności dla usprawnienia zabiegów agrotechnicznych). Celem proponowanego pakietu jest zahamowanie procesu degradacji siedlisk marginalnych. Rezygnacja z tego pakietu nie tylko nie pozwoli na osiągnięcie celów PRŚ-K, ale też znacznie utrudni wdrażanie unijnych i międzynarodowych zobowiązań Polski.

#### **Ad. 8. Umożliwienie wypasania koników polskich i koni huculskich przez cały rok na siedlisku przyrodniczym Słonorośla**

Proponujemy uzupełnienie zapisu o zasadach ochrony siedliska przyrodniczego Słonorośla o zdania:

„Wypas:

- *obligatoryjny przy użytkowaniu pastwiskowym w obsadzie 0,5 DJP-1DJP/ha, w sezonie od 1 maja do 15 października;*
- *dopuszczalny przy użytkowaniu jednokośnym, w obsadzie do 1 DJP/ha, po pokosie do 15 października;*
- *wypas koników polskich i koni huculskich w użytkowaniu pastwiskowym i jednokośnym dopuszczalny przez cały rok, w obsadzie do 1 DJP/ha, jeśli jest to uzasadnione ze względów hodowlanych i przyrodniczych oraz nie narusza zasad dobrostanu zwierząt”.*

Największym zagrożeniem siedlisk przyrodniczych Solniska nadmorskie (1330) i Śródładowe słone łąki, pastwiska i szuwary (1340) jest porzucanie użytkowania rolnego (pastwiskowego i kośnego) i w konsekwencji szybkie zajmowanie łąk przez szuwar trzcinowy. Najkorzystniejszym użytkowaniem tego siedliska jest wypas. Jak wykazują wieloletnie doświadczenia OTOP rozciągnięty w czasie ekstensywny wypas po skoszeniu trzciny pozwala na regenerację słonaw i dalsze ich utrzymanie w odpowiednim stanie ochrony.

#### **Ad. 9. Wprowadzenie zmian w zapisach definiujących warunki realizacji działania Rolnictwo ekologiczne**

1) Wnioskujemy o usunięcie zapisu "*Rolnictwo ekologiczne oznacza sposób gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa rolnego, oparty na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego nieprzetworzonych technologicznie.*" gdyż nie ma podstawy prawnej i wykracza poza przepisy UE dotyczące rolnictwa ekologicznego, w tym art. 14 ust. 1 lit d) (i) rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007. Pasze dla zwierząt można pozyskiwać zarówno z tego samego gospodarstwa, jak i z innych gospodarstw ekologicznych w tym samym regionie, a także z przedsiębiorstw zajmujących się produkcją pasz.

2) Wnioskujemy o usunięcie zapisu "*Pakiet 5. Uprawy paszowe w okresie konwersji oraz Pakiet 10. Uprawy paszowe po okresie konwersji*", oraz "*Gatunki roślin uznawane za uprawy paszowe zostaną określone na poziomie rozporządzenia krajowego*". Wszystkie rośliny paszowe powinny być dotowane jako rośliny rolnicze.

3) Wnioskujemy o usunięcie zapisu "*płatność przysługuje wyłącznie do powierzchni, na której są uprawiane gatunki drzew owocowych w okresie owocowania i/lub krzewów owocujących określone na poziomie rozporządzenia*". Owocowanie drzew owocowych i krzewów jagodowych zależy m.in. od: gatunku i odmiany, wieku drzew lub krzewów, stanowiska, klasy gleby, sposobu prowadzenia drzew i krzewów, rodzaju podkładki i wielu innych czynników, w tym pogody w danym roku, czego z pewnością nie da się uregulować rozporządzeniem.

4) Wszelkie zapisy ograniczające powierzchnię gospodarstwa ekologicznego nie umożliwią realizacji wskazanych celów: "*zapobiegania erozji i poprawy gospodarowania glebą oraz priorytetów 4, w tym odtwarzania, ochrony i wzbogacania różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, poprawa gospodarki wodnej i 5. redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa ani promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie*".

Usunąć "Pakiet 10. Uprawy paszowe w okresie konwersji".

5) W pakietach 6,7,8,9 działania Rolnictwo ekologiczne usunąć wszystkie zapisy ograniczające płatności do 10 ha, 15, 20 i 30 ha.

Należy wprowadzić poziomy degresywności:

- 1-100 ha - 100% płatności,
- 100-200 ha - 50% płatności,
- powyżej 200 ha - 10% płatności.

Wg informacji opublikowanej na stronie MRiRW, średnia wielkość gospodarstwa ekologicznego w Polsce w 2012 r. to 26 ha. W związku z powyższym, proponowane poziomy degresywności wyrządzą znaczną szkodę rolnikom ekologicznym w naszym kraju i spowodują odchodzenie od produkcji ekologicznej. Jednocześnie, należy podkreślić, iż zapotrzebowanie polskich konsumentów na produkty rolnictwa ekologicznego stale rośnie.

Wnioskujemy o przywrócenie w całym PRŚ-K i działaniu Rolnictwo ekologiczne dotychczasowych poziomów degresywności z PROW 2007-2013. W przeciwnym razie trzy podstawowe cele PRŚ-K nie zostaną osiągnięte. Większe gospodarstwa zrezygnują bowiem z działań w ramach ww. pakietów lub będą dzieliły się na kilka mniejszych (będzie to albo powrót do rozdrobnienia struktury agrarnej albo pojawienie fikcyjnych gospodarstw).

Zwłaszcza obniży to konkurencyjność gospodarstw ekologicznych na rynkach UE i światowych, może spowodować wyeliminowanie polskich producentów z rynków zagranicznych, co jest działaniem na niekorzyść polskiej gospodarki. Z powodu braku surowców rodzimych, które będą musiały być importowane z krajów po znacznie wyższej cenie pogorszy się sytuacja przetwórstwa produktów ekologicznych. Rosnący popyt na produkty ekologiczne polskich konsumentów importerzy będą zaspakajając produktami z importu.

#### **Ad. 10. Odpowiednie zdefiniowanie celów szczegółowych i celów przekrojowych dla poddziałania– Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (13.1-13.3).**

Cele szczegółowe i cele przekrojowe dla tych płatności określone są jako cel szczegółowy 4A, *Odtwarzanie ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów*, podczas gdy w pakiecie tym nie są zdefiniowane żadne wymagania związane z użytkowaniem, które miałyby prowadzić do osiągnięcia celów tego celu. Rolnik korzystający z tych płatności może w rzeczywistości użytkować swoje grunty w sposób sprzeczny z założeniami odtwarzania, ochrony i wzbogacania ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem. Przypisanie płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami do priorytetu 4 spowoduje bardzo duże zniekształcenie, zawyżenie, wskaźnika produktu oraz procentowej powierzchni użytków rolnych objętych priorytetem 4.

**Proponujemy dwa możliwe rozwiązania na skorygowanie tej niezgodności, poprzez zdefiniowanie:**

- celów szczegółowych i celów przekrojowych, dla tej płatności, w inny sposób, na przykład jako rozszerzony priorytet 2A: poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwienie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej.
- wymogów dla tej płatności, nakładających na rolnika obowiązek gospodarowania zgodnie z wymaganiami ochrony i wzbogacania różnorodności biologicznej.

**Ad. 11. Poddziałanie: Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i rozwój produktów rolnych (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych), zmiana warunków kwalifikowalności**

OTOP wnioskuję o zmianę na liście sektorów przetwórstwa, w których wspierane są inwestycje otrzymujące pomoc w poddziałaniu 6.5.2 *Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i rozwój produktów rolnych*. OTOP wnioskuję, aby po słowach „roślin oleistych, wysokobiałkowych, przetwarzania produktów rolnych na cele energetyczne” dodać „z wyłączeniem przetwórstwa produktów rolnych do produkcji biopaliw transportowych”.

Stosowanie biopaliw transportowych nie prowadzi do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, co było głównym celem ich wprowadzenia – w wyniku pośredniej zmiany użytkowania gruntów (ILUC) może prowadzić wręcz do wyższych emisji niż stosowanie paliw kopalnych. Oszczędność emisji, jeżeli w ogóle występuje, wiąże się z wysokimi kosztami przypadającymi na tonę zaoszczędzonego CO<sub>2</sub>, znacznie wyższymi niż przy innych środkach. Zgodnie z raportem dla Komisji Europejskiej dotyczącym wspierania użycia w transporcie biopaliw lub innych paliw odnawialnych za 2012 r. (M.P. 2014 poz. 91), w roku 2012 polscy producenci estrów wykorzystali 59% zdolności produkcyjnych istniejących instalacji, a krajowi producenci bioetanolu 28%. Wspieranie dalszych inwestycji w tym sektorze nie znajduje więc żadnego uzasadnienia.

**Ad. 12. Korekta rozdziału Plan finansowy.**

W celu zapewnienia finansowania dla programu rolno-środowiskowo-klimatycznego i rolnictwa ekologicznego na dotychczasowym poziomie (jak w PROW 2007-2013) niezbędna jest korekta rozdziału Plan finansowy. Zmiana progów degresywności płatności – podwyższenie do zaproponowanych poziomów pomoże osiągnąć cel WPR pn. *Zapewnienie zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz działania w dziedzinie klimatu*, jak również pozwoli na realizację priorytetu unijnego pn. *Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem*.

Uważamy, że, obecny kształt planu finansowego PROW 2014-2020 znacznie utrudni wypełnienie zobowiązań Polski wynikających z unijnych i międzynarodowych dokumentów, takich jak: Ramowa Dyrektywa Wodna, Ramowa Dyrektywa ws. Strategii Morskiej, Konwencja Helsińska, i in., a tym samym skutkować będzie znacznym wydłużeniem procesu negocjacji treści PROW 2014-2020 z Komisją Europejską (DG AGRI).